

ZONNEWENDE, maatschappij, op 30 april 1920 in het **Vlaamse Huis** te Kortrijk gesticht, met het doel een kunst- en boekhandel op te richten die zou bijdragen tot de Vlaamsgezinde en culturele emancipatie van stad en streek.

De belangrijkste initiatiefnemer was de jonge Kortrijkse **flamingant Arthur Mulier**, omringd door zakenlieden als **Jozef de Coene**, **Jozef en Pieter Delbaere** en **Baldewijn Steverlynck** en de schrijvers **Gaston Martens**, **Willem Putman** en **Stijn Streuvels**. Streuvels werd voorzitter, Mulier afgevaardigd beheerder en Putman commissaris. Omdat de zaak niet van de grond kwam, werd ze in 1925 ontbonden en overgenomen door de (sinds 1911 bestaande) Maatschappij voor Katholieke Vlaamsche Werken. In 1935 werd Zonnewende opnieuw opgericht als naamloze vennootschap, met als leidende figuur de bankier **Jozef Delbaere**, in datzelfde jaar medestichter van de **Kredietbank**. Directeur werd **Gilbert Grymonprez**, in 1946 opgevolgd door **Jozef Cordie**. Aanvankelijk alleen als importboekhandel actief, legde Zonnewende zich tijdens en na de Tweede Wereldoorlog toe op het uitgeven van werk van Streuvels (in het Nederlands en in Franse vertaling: onder meer *Le champ de lin*, 1943) en andere Vlaamse schrijvers, ook van jeugdliteratuur. Na het vertrek van Cordie in 1950 werd nog maar weinig nieuw werk uitgebracht; bekend bleven nog lange tijd de prentbriefkaarten met getekende portretten van Vlaamse schrijvers door **Luc de Decker**. De boek- en kunsthandel, waarin na de oorlog onder meer Streuvels' dochter **Isa Lateur** en **Jozef Delbaeres** nicht **Maria Maertens** (later gehuwd met **Godfried Lannoo**) werkzaam waren, werd in 1961 overgenomen door de **Standaard Boekhandel**; de maatschappij werd in 1967 ontbonden.

LITERATUUR: L. Simons, *Geschiedenis van de uitgeverij in Vlaanderen*, II, 1987.

JANINE BEYERS-BELL* EN LUDO SIMONS

Toen de Kaapkolonie in 1806 onder Brits bewind kwam, verloor Nederland de daar toen ongeveer 26.000 zielen tellende blanke bevolking, in de wandeling Afrikaners of Boeren genoemd, vrijwel geheel uit het oog. De Grote Trek, waarmee tussen 1834 en 1840 enkele duizenden van hen noordwaarts het binnenland van Afrika introkken, maakte op Nederland geen diepe indruk. Ook de stichting van de Zuid-Afrikaansche Republiek (Transvaal, 1852) en de Republiek van Oranje Vrijstaat (1854), ging aan Europese tijdgenoten vrijwel onopgemerkt voorbij. Notabele uitzonderingen in Vlaanderen waren de letterkundigen Theodoor van Ryswyck en Guido Gezelle, die in respectievelijk 1842 en 1867 sympathiebetuigingen schreven aan het adres van de Boeren. Deze incidentele uitingen van Boerenliefde vonden echter weinig navolging. Tot 1880 zou slechts een handjevol intellectuelen uit de kringen van het liberale Willemsofonds belangstelling en sympathie voor de Boeren tonen. De belangrijkste onder hen was de Gentse hoogleraar Paul Fredericq. Vooral het streven naar de erkenning van het Afrikaans als volwaardige landstaal van Zuid-Afrika, waarin hij een parallel zag met de V.B., genoot zijn warme steun.

Toen het door wanbestuur en burgeroorlogjes geplaagde Transvaal in 1877 door Engeland werd geannexeerd, maakte dat nieuws weinig indruk op het Vlaamse publiek. Uit alles blijkt dat de belangstelling voor Transvaal in Vlaanderen op dat moment nog zeer gering was. Zelfs de weinige Boerenvrienden roerden zich nauwelijks. Fredericq veroordeelde weliswaar het Britse imperialisme, maar legde zich neer bij de annexatie van Transvaal omdat hij daar toch ook voordeel van verwachtte; hij voorspelde een schitterende toekomst voor de Boeren en voor de Nederlandse taal binnen een Brits staatsverband.

EERSTE BOERENBEWEGING

In 1880-1881 haalden de Boeren het wereldnieuws met hun poging de Britse annexatie van 1877 gewapenderhand teniet te doen. Vooral in Nederland wekte deze gebeurtenis, die later de Eerste Anglo-Boerenoorlog werd genoemd, grote beroering. Er ontstonden tientallen verenigingen die zich inzetten voor het bevorderen van economische betrekkingen met Zuid-Afrika en het versterken van de Nederlandse taal en cultuur aldaar.

Deze explosie van Boerenliefde was vooral een uiting van een opkomend Nederlands nationalisme dat zich, bij ontstentenis van andere redenen om trots te zijn op Nederlands internationaal aanzien, trachtte op te trekken aan de krachtige "Afrikaner neven". Dat waren immers bloedverwanten: zij vormden de jongste loot aan de Nederlandse stam en als zodanig het levend bewijs van het feit dat deze nog volop levenskracht bezat. Tijdgenoten za-